

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«СУМСЬКИЙ ФАХОВИЙ МЕДИЧНИЙ КОЛЕДЖ»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з
навчальної роботи

Лариса СИМОНЕНКО

27 жовтня 2025

Програма
зі спеціального курсу
«Українська мова»

Укладач програми:
Людмила ЛЯШЕНКО

Суми – 2025

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму з української мови укладено згідно з вимогами чинної навчальної програми для учнів закладів загальної середньої освіти з української мови для 5–9 класів зі змінами, затвердженими наказом МОН України від 07.06.2017 № 804.

У ній ураховано державний статус української мови, її суспільні функції, узято до уваги специфіку навчального предмета, що має виразні інтегративні функції, здатність справляти різнобічний навчальний, розвивальний і виховний впливи на слухачів курсів, сприяти формуванню особистості, готової до активної, творчої діяльності у всіх сферах життя демократичного суспільства.

Предметом навчальної дисципліни „Українська мова” є вивчення рідної мови як неоціненної національної святині, скарбниці духовних надбань народу, запоруки його подальшого культурного прогресу.

Основна мета навчання рідної мови полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатого мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами рідної мови – її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності, тобто забезпечує належний рівень комунікативної компетенції. Зазначена мета передбачає здійснення навчальної, розвивальної і виховної функцій освітнього змісту навчального предмета.

Відповідно до поставленої мети **головним завданням курсу** «Українська мова» є:

- виховання свідомого прагнення до вивчення української мови;
- ознайомлення з мовною системою як основою для формування мовних умінь і навичок – орфоепічних, граматичних, лексичних, правописних, стилістичних;
- формування духовного світу слухачів курсів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтацій через прилучення засобами мови до культурних надбань рідного народу і людства;
- вироблення в слухачів курсів умінь і навичок комунікативно виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях під час сприймання відтворення і створення висловлювань з дотриманням мовленнєвого етикету;
- систематизація й узагальнення базових орфоепічних, граматичних, лексичних, правописних, стилістичних умінь і навичок.

ЗАВДАННЯ КУРСУ

Номер завдання	Зміст завдання
<i>1. Слухач курсів повинен знати:</i>	
1.1	що таке мова, її функції, роль мови у формуванні і самовираженні особистості;
1.2	що вивчають основні розділи науки про мову;
1.3	основні орфоепічні, орфографічні, пунктуаційні правила;
1.4	морфологічні ознаки та синтаксичну роль частин мови;
1.5	загальні відомості про просте і складне речення, однорідні члени речення, речення із вставними словами, відомості про відокремлені та уточнюючі члени речення, пряму мову;
1.6	основні поняття мовлення і спілкування;
1.7	норми українського мовленнєвого етикету.
<i>2. Слухач курсів повинен уміти:</i>	
2.1	самостійно здобувати знання, працювати з навчальною літературою;
2.2	користуватись словниками різних типів;
2.3	знаходити вивчені орфограми, знаходити і виправляти орфографічні помилки;
2.4	обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил;
2.5	правильно вживати в мовленні речення, різні за будовою та метою висловлювання;
2.6	створювати монологічні висловлювання різних типів, стилів, жанрів з урахуванням ситуації спілкування;
2.7	дотримуватись норм українського мовленнєвого етикету.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ

Практичні заняття

№ з/п	Тема заняття	Практична робота	Кількість годин	Діяльність слухачів курсів
1.	Лексикологія. Лексика української мови за походженням. Лексична норма. Найпоширеніші випадки порушення лексичної норми (кальки, росіянізми, плеоназми, багатослів'я тощо). Паронімічне, омонімічне, антонімічне, синонімічне багатство мови.	Тренувальні вправи	3	Виконання вправ на редагування текстів, пошук лексичних помилок, укладання мініконспектів «Правильно-неправильно»
2.	Фразеологія. Поняття про фразеологізми. Джерела походження фразеологізмів. Багатозначність, синонімія та антонімія фразеологізмів. Фразеологічні словники.	Тренувальні вправи. Творче конструювання	3	Укладання тлумачних словничків фразеологізмів, виконання тестів
3.	Орфоенія. Основні правила наголошування слів. Словесний та логічний наголоси. Словорозрізнювальна функція наголосу. Словники наголосів. Евфонічні чергування голосних і приголосних українській мові (У/В; І/Й).	Тренувальні вправи. Коментовані диктанти	3	Розпізнавання опрацьованого матеріалу, пояснення його за допомогою правил
4.	Орфографія. Велика літера та лапки у власних назвах. Написання імен, прізвищ, псевдонімів, прізвиськ. Уживання великої літери у словосполученнях для називання та означення установ і організацій, об'єднань, спілок, закладів; посад, наукових і почесних звань; державних, міжнародних та релігійних свят, знаменних дат, історичних подій; почесних відзнак, нагород; релігійних понять тощо.	Словникові диктанти. Швидкопис за читачем	3	Виконання вправ на закріплення правил на вивчені орфограми
5.	Написання префіксів З-, (ЗІ-), С-; РОЗ-, БЕЗ-, ЧЕРЕЗ-. Префікси ПРЕ-, ПРИ-, ПРІ-, ПІД-, ВІД-, ОБ- та інші. Написання найуживаніших суфіксів: іменникових (-еньк, -оньк, -ичок, -ечок, -ин(а) тощо); прикметникових (-ин, -ичн(ий), -ічн(ий), -їчн(ий), -ов, -ев, -єв, -ів, -їв тощо); дієслівні (-ува- (-юва-), -ова- (-йова-) та -ир-).	Тренувальні вправи. Коментовані диктанти	3	Виконання вправ на вивчені орфограми, опрацювання тестових завдань

6.	Уживання апострофа. Правильна вимова та написання слів із апострофом. Винятки з правила. Уживання знака м'якшення. М'який знак у присвійних та відносних прикметниках. Буквосполучення ЙО, БО.	Графічний диктант. Тренувальні вправи	3	Виконання вправ «Червоним по чорному», «Я редактор», коментування орфограм за допомогою правил
7.	Написання складних слів разом, окремо і з дефісом. Правопис складноскорочених слів. Творення і правопис складних слів: складні іменники, складні прикметники, складні та складені числівники, прислівники. Написання слів із ПІВ, НАПІВ, ПОЛУ. Орфографічний практикум.	Словниковий диктант. Коментовані й швидкопис за читачем	3	Знаходження і виправлення орфографічних помилок на вивчені правила
8.	Правопис слів іншомовного походження. Подвоєння букв на позначення приголосних в словах іншомовного походження. Правило «дев'ятки». Особливості вживання знака м'якшення та апострофа в іншомовних словах.	Тренувальні вправи. Коментовані й диктант	3	Виконання вправ на вивчені орфограми, Добір ілюстративного матеріалу з порушенням орфографічних правил
9.	Правопис ненаголошених голосних Е / И. Чергування приголосних при словозміні та словотворенні: Г-К-Х / Ж-Ч-Ш / З-Ц-С. Зміна приголосних при творенні іменників із суфіксом –ИН(а). Спрощення в групах приголосних. Орфографічний практикум.	Тренувальні вправи. Дослідження -редагування	3	Виконання вправ на закріплення правил на вивчені орфограми, коментування вжитих орфограм
10.	Подвоєння та подовження приголосних. Одна і дві букви Н у прикметниках. Правопис частки НЕ / НІ з різними частинами мови.	Словникові диктанти. Тренувальні вправи	3	Виконання вправ на вивчені орфограми
11.	Морфологія. Іменник як частина мови. Рід іменників. Невідмінювані іменники. Складні випадки визначення роду іменників. Узгодження іменника з прикметником. Особливості творення кличного відмінка.	Грамаітичний конструктор	3	Знаходження й виправлення орфографічних помилок на вивчені правила
12.	Прикметник як частина мови. Морфологічні ознаки, синтаксична роль, розряди за значенням. Перехід прикметників в іменники. Числівник як частина мови. Морфологічні ознаки, синтаксична роль,	Тест-диктант. Вибірково-розподільний диктант	3	Виконання тренувальних вправ на вивчений матеріал, виконання вправ

	розряди за значенням. Узгодження числівників із іменниками. Числівники на позначення часу.			на частиномовну приналежність лексем
13.	Займенник як частина мови. Морфологічні ознаки, синтаксична роль, розряди за значенням. Відмінювання займенників. Прислівник як частина мови. II та I в кінці прислівників.	Тренувальні вправи	3	Виконання тренувальних вправ на вивчений матеріал, виконання вправ на частиномовну приналежність лексем
14.	Дієслово як частина мови. Морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми, способи дієслова. Дієвідміни. Дієприслівник та дієприкметник як форма дієслова. Дієприкметниковий та дієприслівниковий звороти.	Тренувальні вправи. Синтаксичний конструктор. Пунктуаційний практикум	3	Виконання вправ на частиномовну приналежність лексем, морфологічне конструювання
15.	Службові частини мови: Прийменник, сполучник частка. Написання часток, прийменників, сполучників; їхня роль у реченні.	Вибірково-розподільний диктант	3	Виконання тренувальних вправ на морфологію, стилістично-пунктуаційний практикум
16.	Синтаксис і пунктуація. Головні і другорядні члени речення. Просте й складне речення. Речення з однорідними членами. Двокрапка і тире при узагальнюючих словах у реченнях з однорідними членами.	Синтаксичний практикум. Граматичне конструювання	3	Виконання вправ на визначення структури речень, синтаксичне конструювання
17.	Речення з відокремленими членами. Виділення порівняльних зворотів комами. Відокремлені прикладки, уточнюючі члени речення. Речення зі вставними словами, вставними і вставленими конструкціями, звертаннями. Тире в неповних реченнях. Тире між підметом і присудком	Синтаксично-пунктуаційний практикум.	3	Визначення структури речень, обґрунтування пунктуації відповідно до вивчених правил
18.	Складносурядне речення. Вживання розділових знаків. Складнопірядне речення. Вживання сполучників і розділових знаків.	Синтаксично-пунктуаційний практикум. Тренувальні вправи	3	Визначення структури речень, виду речень, виконання вправ на закріплення вивчених пунктограм

19.	Безполучникові складні речення. Розділові знаки в них. Складні речення з різними видами зв'язку. Поєднання різних видів зв'язку .	Тренувальні вправи Синтаксичні й практикум	3	Виконання вправ на закріплення вивчених пунктограм, синтаксично-стилістичний конструктор
20.	Вживання розділових знаків при прямої і непрямій мові , діалозі, цитаті. Повторення, узагальнення і систематизація вивченого.	Тренувальні вправи. Тестові завдання	3	Визначення в реченні з прямою мовою слів автора й прямої мови, речення з непрямою мовою; заміна прямої мови непрямою
РАЗОМ ГОДИН			60	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Критерії оцінки	
Високий 10 – 12	Від 10 до 12 балів – високий рівень, ставиться, якщо слухач курсів виявляє знання й розуміння основних положень даної теми: 1) ґрунтовно і повно викладає вивчений матеріал; 2) виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені; 3) викладає матеріал послідовно й правильно з точки зору норм літературної мови.
Достатній 7 – 9	Від 7 до 9 балів – достатній рівень, ставиться, якщо слухач курсів дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й високий рівень, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу, у мовленнєвому оформленні.
Середній 4 – 6	Від 4 до 6 балів – середній рівень, ставиться, якщо слухач курсів виявляє знання і розуміння основних положень даної теми, але: 1) викладає матеріал не досить повно і допускає помилки в формулюванні правил; 2) не вміє глибоко й переконливо обґрунтувати свої думки й відчуває труднощі під час добору прикладів; 3) викладає матеріал непослідовно й допускає помилку у мовленнєвому оформленні.

Критерії оцінки	
Низький 1 – 3	Від 1 до 3 балів – початковий рівень, ставиться, якщо слухач курсів виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно й невпевнено викладає матеріал.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко О.М. Було – стало: зміни в правописі. Довідник з української мови. – К.: Грамота, 2019.
2. Авраменко О. Українська мова : Теорія в таблицях. Завдання у форматі НМТ/ЗНО. – Київ: Грамота, 2023.
3. Білецька О. Комплексна підготовка до ЗНО та ДПА. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2021.
4. Український правопис 2019 року (Схвалено Постановою Кабінетів міністрів від 22.05.2019 р. №437 та спільним рішенням Президії національної академії наук України (протокол №22/10 від 24.10.2018р.), затверджено Українською національною комісією з питань правопису (протокол №5 від 22.10.2018р.)).
5. Правописний практикум з української мови. Норми мовної редакції «Українського правопису» / Сергій Омельчук. Марія Блажко. – Київ: Грамота, 2020.
6. Українська мова: лайфхаки / І.Г. Хворостянський. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019.
7. Козачук Г.О. Українська мова: Практикум: Навчальний посібник.- 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Вища школа, 2008.
8. Юшук І.П. Практикум із українського правопису. – К.: Видавничий дім Освіта, 2012.
9. Українська мова за всією шкільною програмою/ Укладач Попко О.Г.- Харків: ФОП Співак Т.К., 2010.

10. **Читай і знай!**: Довід.- практикум з граматики та стилістики сучас.укр.мови / Н.Я. Дзюбишина-Мельник, О.Я. Лаврінець, К.С.Симонова, Л.Ф. Ціпцюра. – 2-ге вид. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
11. **Читай і знай! -2**: Довід.- практикум з фонетики, орфоєпії, орфографії, лексикології, фразеології сучасної української мови / О.Я. Лаврінець, К.С.Симонова, І.А.Ярошевич. – К.: Вид.дім «Києво-Могилянська академія», 2009.
12. **Словник фразеологізмів та сталих виразів сучасної української мови. 5-11 класи.** К.: Основа, 2019.

Internet-ресурси

1. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>
2. <http://www.lib.com.ua/>
3. <http://mirсловarei.com> (www.testportal.gov.ua)
4. <http://www.dilovamova.com>
5. <http://slovopedia.org.ua>
6. <http://ukrainskamova.at.ua/>
7. <http://testzno.com.ua>